

دبیرخانه شورای راهبردی تدوین راهنماهای سلامت

شناسنامه و استاندارد خدمت

ارائه خدمت در بانک شیرمادر، بهمت نوزادان نارس

پاییز ۱۴۰۰

تنظیم و تدوین:

دکتر محمد حیدرزاده، فوق تخصص نوزادان، رئیس اداره سلامت نوزادان، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
دکتر عباس حبیب الهی، فوق تخصص نوزادان، هیات علمی اداره سلامت نوزادان، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
روشنک وکیلپان، کارشناس ارشد اداره سلامت نوزادان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
دکتر محمد باقر حسینی، فوق تخصص نوزادان، هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تبریز
معصومه انصاری، کارشناس ارشد آموزش پزشکی، ستاد معاونت بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تبریز
شیرین خطیب شهیدی، کارشناس مسئول بانک شیر مرکز آموزشی درمانی الزهرا(س) دانشگاه علوم پزشکی تبریز
دکتر عصمت دیره، فوق تخصص نوزادان، مرکز آموزشی درمانی مرکز آموزشی درمانی حضرت زینب(س) دانشگاه علوم
پزشکی شیراز
دکتر حمید رضا پارسا، متخصص کودکان، رئیس اداره نوزادان و کودکان معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی شیراز
زهرا اسکندری، کارشناس ارشد پرستاری، کارشناس اداره سلامت نوزادان و کودکان معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی
شیراز
مشاور: دکتر مریم خیری، رئیس اداره استاندارد دفتر ارزیابی فناوری تدوین استاندارد و تعرفه سلامت

تحت نظارت فنی:

**گروه تدوین استاندارد و راهنماهای سلامت
دفتر ارزیابی فن آوری، تدوین استاندارد و تعرفه سلامت**

مقدمه:

شیر مادر، بهترین انتخاب برای تغذیه شیرخواران است. شیر مادر، حاوی موادی است که از نظر کیفیت و کمیت، قابل جذب برای شیر خوار بوده و انرژی و رشد نوزاد را تامین می نماید. هیچ ماده ای در دنیا وجود ندارد که بتواند جای شیر مادر را بگیرد. متأسفانه گاهی شیر مادر برای رفع نیاز نوزاد کافی نیست. در این شرایط، تغذیه از شیرهای موجود در بانک شیر مادران، راهکار نوبنی برای رسیدن به این هدف است. مصرف شیر موجود در بانک های شیر، می تواند، عوارض ناشی از مصرف شیر خشک، چون انتروکولیت نوزادان، سستی سمی، عفونت، اختلالات دیگر سیستم گوارشی را کاهش دهد. بانک های شیر مادر می توانند با ارائه شیرهای اهدایی پاستوریزه شده مادران به نوزادان در ارتقا سلامت و کاهش عوارض نوزادان نارس و بیمار بستری در بخش های تخصصی/ ویژه نوزادان، نقش بسیار حیاتی را ایفا نماید. مصرف شیر موجود در بانک های شیر برای نوزادان نیازمند، هم چون دارویی معجزه آسا در بهبود و کاهش عوارض دوره نوزادی، موثر است.

الف) عنوان دقیق خدمت مورد بررسی (فارسی و لاتین) به همراه کد ملی:

ارایه خدمت بانک شیر مادر ، جهت نوزادان نارس ، کدملی: ۹۶۰۰۰۰

Service delivery at mothers' milk banks for premature infants

ب) تعریف و تشریح خدمت مورد بررسی :

استفاده از شیر موجود در بانک های شیر با هدف تغذیه نوزادان نارس، بیمار و نیازمند به تغذیه با شیر مادر در طی فرآیندهای متعدد و به هم پیوسته ای، صورت می گیرد. پس از اطمینان از عدم امکان شیردهی خود مادر، به دلایل مختلف، مانند: عدم توانایی مکیدن، ضعف و ناتوانی نوزاد، نبود مادر و غیره، با هدف نهایی شیردهی موفقیت آمیز خود مادران، با دستور کتبی پزشک نوزادان/ دستیار تخصصی نوزادان، متخصص کودکان، رزیدنت سال ۳ و ۴ کودکان شروع می شود. حجم و تواتر مصرف شیر در شبانه روز، تعیین می گردد و پرستار/مامای شاغل در بخش با رعایت اصول بهداشتی و تکنیک های صحیح شیر دهی متناسب با سن و شرایط بالینی نوزاد، اقدام به تغذیه نوزاد می نماید. در طی شیردهی، نوزاد کاملاً از نظر علایم بالینی، پایش می گردد و پس از پایان شیر دهی، تمام اقدامات انجام شده، به صورت کامل و دقیق ثبت می گردد.

ج) اقدامات یا پروسیجرهای ضروری جهت درمان بیماری:

• ارزیابی قبل از انجام پروسیجر:

معاینه نوزاد توسط پزشک و بررسی سن، وزن و شرایط بالینی نوزاد
تأیید عدم امکان استفاده از شیر مادر همان نوزاد با ذکر دلیل در پرونده بالینی توسط پزشک معالج
دستور کتبی استفاده از شیر بانک شیر مادر توسط فوق تخصص نوزادان یا متخصص کودکان، دستیار تخصصی نوزادان و
رزیدنت سال ۳ و ۴ کودکان در بخش مراقبت ویژه نوزادان
بررسی شیر پاستوریزه از نظر میزان باکتری های گرم مثبت و منفی و شمارش کلنی در محیط کشت
تحويل شیر اهدایی از بانک شیر با رعایت اصول بهداشتی (توجه به تمیز بودن دست ها و سالم و تمیز بودن ظروف حاوی
شیر) و حفظ زنجیره سرما (دمای ۲-۴ درجه سانتیگراد) در حین انتقال و در بخش هستند.
آماده کردن وسایل شیر دهی، متناسب با سن، وزن و شرایط بالینی نوزاد

• ارزیابی حین انجام پروسیجر

صحبت و مشاوره با مادر (والدین) نوزاد قبل از تجویز و آموزش در مورد مزایای استفاده از شیر موجود در بانک برای نوزادش
تجویز شیر با روش مناسب با سن، وزن و شرایط بالینی نوزاد (در صورت لزوم تعبیه NGT, OGT)
تعیین دقیق حجم شیر مصرفی بانک
بررسی دمای شیر بانک
بررسی رنگ، بو و ظاهر شیر دریافتی
بررسی ظروف نگهدارنده شیر از نظر آلودگی ظاهری یا نداشتن ترک یا شکستگی
مشاهده و نظارت دقیق نوزاد حین تغذیه از نظر تحمل تغذیه، اتساع شکم، اسپیراسیون شیر و ...
ارزیابی نوزاد از نظر میزان درصد اشباع اکسیژن خون شریانی با پالس اکسیمتر
آموزش به مادر (والدین) نوزاد در مورد نحوه تجویز شیر و جلب مشارکت آنان در شیر دهی نوزاد

• **ارزیابی بعد از انجام پروسیجر**

ارزیابی نوزاد از نظر تحمل تغذیه با شیر مادر، اتساع شکم، در صد اشباع خون شریانی و ...

ارزیابی نوزاد از نظر آسپیراسیون شیر

ارزیابی نوزاد از نظر بررسی علائم خطر در نوزاد

جمع آوری وسایل شیر دهی با رعایت اصول بهداشتی

ثبت همه اقدامات انجام شده، عوارض احتمالی به وجود آمده و توصیه های لازم به والدین در پرونده نوزاد

• **کنترل عوارض جانبی انجام پروسیجر**

عوارض جانبی مصرف شیر اهدایی مانند: استفراغ، عدم تحمل، حساسیت پوستی، آسپیراسیون، اتساع شکم و... کنترل و ارزیابی شود.

د) تواتر ارائه خدمت (تعداد دفعات مورد نیاز / فواصل انجام)

تواتر ارائه خدمت (مصرف شیر موجود دربانک)، بر حسب دستور کتبی پزشک انجام می شود.

ه) افراد صاحب صلاحیت جهت تجویز (Order) / خدمت مربوطه و استاندارد تجویز:

فوق تخصص نوزادان

فلو (دستیار فوق تخصصی نوزادان)

متخصص کودکان

رزیدنت های کودکان سال ۳ و ۴

و) افراد صاحب صلاحیت جهت ارائه خدمت مربوطه:

کارشناس / کارشناس ارشد پرستاری

کارشناس/کارشناس ارشد مامایی

عنوان و سطح تخصص های مورد نیاز (استاندارد) برای سایر اعضای تیم ارائه کننده خدمت:

ردیف	عنوان تخصصی	تعداد مورد نیاز به طور استاندارد به ازای ارائه هر خدمت	میزان تحصیلات مورد نیاز	سابقه کار و یا دوره آموزشی در صورت لزوم	نقش در فرایند ارائه خدمت
۱	کارشناس مسئول بانک شیر مادر	۱ نفر	کارشناس / کارشناس ارشد پرستاری/مامایی	تغذیه و شیردهی نوزادان بانک شیر مادر اصول مشاوره و راهنمایی	جمع آوری و پاستوریزاسیون شیر مادر
۲	کارشناس مشاوره شیردهی	۱ نفر	کارشناس / کارشناس ارشد مامایی/ پرستاری	تغذیه و شیردهی نوزادان آشنایی با بانک شیر مادر اصول مشاوره و راهنمایی	مشاوره و راهنمایی در شیردهی

ح) استانداردهای فضای فیزیکی و مکان ارائه خدمت:

تجویز شیر موجود در بانک شیر می تواند در کات، انکوباتور، تخت نوزاد یا در آغوش مادر، در بخش مراقبتهای ویژه و بخش نوزادان صورت پذیرد.

ط) تجهیزات پزشکی سرمایه ای به ازای هر خدمت:

ظروف جمع آوری و نگهداشت شیر

باکس های نگهدارنده برای انتقال شیر Cool Box

ی) داروها، مواد و لوازم مصرفی پزشکی جهت ارائه هر خدمت:

میزان مصرف (تعداد یا نسبت)	اقلام مصرفی مورد نیاز	ردیف
یک عدد	فنجان	۱
یک تا دو عدد	NGT	۲
یک تا دو عدد	ظروف نگهدارنده	۳
یک تا دو عدد	سرنگ	۴

ک) استانداردهای ثبت (شامل گزارش نتایج درمانی و ثبت در پرونده بیمار و بررسی های حین درمان از جمله سوابق بیمار و تلفیق

دارویی):

دستور کتبی پزشک

سن، وزن و شرایط بالینی نوزاد

مقدار مصرفی و فواصل تجویز شیر

نحوه ارائه و تجویز شیر به نوزاد (از طریق دهان ، NGT ، فنجان ، سرنگ)

ساعت و تاریخ دقیق

مشاهدات

آموزش ها و توصیه های لازم به والدین

عوارض احتمالی

ثبت دقیق نام و نام خانوادگی و امضا

ل) اندیکاسیون های دقیق جهت تجویز خدمت:

استفاده در نوزادان نیازمند(نارس، بیمار)، بر اساس دستور پزشک در صورتی که امکان استفاده از شیر مادر همان نوزاد، وجود نداشته باشد.

نوزاد نارس: وزن نوزاد کمتر از ۲۵۰۰ گرم یا سن جنینی کمتر از ۳۷ هفته حاملگی، نارسی محسوب می گردد.

معاینه و بررسی دقیق نوزاد از نظر وزن، سن و شرایط بالینی

دستور کتبی پزشک به طور دقیق (حجم و تواتر شیر مصرفی)

م) شواهد علمی در خصوص کنترا اندیکاسیون های دقیق خدمت:

عدم رضایت مادر یا پدر

برخی بیماری های متابولیک ارثی (با تشخیص پزشک نوزادان)

ن) مدت زمان ارائه هر واحد خدمت:

بستگی به روش و تکنیک استفاده دارد (حدود ۳۰_۲۰) دقیقه برای هر وعده شیر دهی وقت لازم است. حدود ۱۲_۸ وعده شیر

دهی در ۲۴ ساعت، برای نوزادان شیردهی صورت می گیرد و حدود ۳۰_۲۰ سی سی /kg/day که این موارد بستگی به شرایط

بالینی، سن و وزن نوزاد میتواند، متغیر باشد.

ردیف	عنوان تخصص	میزان تحصیلات	مدت زمان مشارکت در فرایند ارائه خدمت	نوع مشارکت در قبل، حین و بعد از ارائه خدمت
۱	پزشک	فوق تخصص نوزادان فلو(دستیار تخصصی نوزادان) متخصص کودکان رزیدنت سال ۳ و ۴ کودکان	۱۵ دقیقه بر اساس شرایط بیمار	معاینه، ارزیابی دقیق نوزاد، دستور کتبی در پرونده بالینی نوزاد(حجم و تواتر مصرف)
۲	پرستار/ماما	کارشناس/کارشناس ارشد	۲۰ دقیقه تا نیم ساعت	ارزیابی قبل از تغذیه، اجرای فرایند تغذیه، ارزیابی پس از تغذیه، آموزش و توصیه های لازم به مادر، ثبت دقیق در پرونده بالینی نوزاد

س) مدت اقامت در بخش های مختلف بستری جهت ارائه هر بار خدمت مربوطه:

مدت بستری نوزاد نارس و بیمار با توجه به سن و شرایط بالینی از چند روز تا چند هفته در بخش های نوزادان/مراقبت ویژه نوزادان،

متغیر است.

ع) موارد ضروری جهت آموزش به بیمار:

- مشاوره و راهنمایی شیر دهی به والدین
- آموزش مشارکت والدین در شیر دهی نوزادشان
- آموزش علایم خطر در حین شیردهی نوزاد به والدین
- آموزش نحوه انتخاب وعده های شیردهی
- آموزش تغذیه دهانی نوزاد بر اساس نشانه هایی که از نوزاد دریافت می شود Cuebase Feeding و افزایش گام به گام آن
- آموزش چگونگی شیر دوشی و نحوه انتقال شیر مادر
- آموزش در مورد چگونگی حفظ و نگهداری شیر
- آموزش نحوه تمیز کردن ظروف نگهدارنده و وسایل مورد استفاده در شیر دهی
- آموزش مشارکت و تشویق در اهدای شیر به مراکز
- آموزش روش ها و تکنیک های شیردهی متناسب با سن نوزاد
- آموزش چگونگی تمیز کردن ظروف شیر دهی و رعایت اصول بهداشتی در شیردهی نوزاد
- آموزش حجم و وعده های شیردهی متناسب با سن
- آموزش مزایای استفاده از شیر موجود در بانک های شیر برای نوزادان

بسمه تعالی
فرم تدوین راهنمای تجویز

مدت زمان ارائه	تواتر خدمتی		محل ارائه خدمت	شروط تجویز		ارائه کنندگان اصلی صاحب صلاحیت	افراد صاحب صلاحیت جهت تجویز	کاربرد خدمت	کد RVU	عنوان استاندارد
	تعداد دفعات مورد نیاز	فواصل انجام		کنترل اندیکاسیون	اندیکاسیون					
۲۰ دقیقه تا نیم ساعت	بر حسب دستور پزشک	بر حسب دستور پزشک	بخش های مراقبت ویژه / تخصصی نوزادان، بخش نوزادان	عدم رضایت مادر یا پدر برخی بیماری های متابولیک ارثی (با تشخیص پزشک نوزادان)، بخش نوزادان	استفاده در نوزادان نیازمند (نارس، بیمار)، شیر مادر بر اساس دستور پزشک در صورتی که امکان استفاده از شیر مادر همان نوزاد، وجود نداشته باشد. نوزاد نارس: وزن نوزاد کمتر از ۲۵۰۰ گرم یا سن جنینی کمتر از ۳۷ هفته حاملگی، نارسی محسوب می گردد. معاینه و بررسی دقیق نوزاد از نظر وزن، سن و شرایط بالینی دستور کتبی پزشک به طور دقیق (حجم و تواتر شیر مصرفی)	کارشناس / کارشناس ارشد پرستاری کارشناس / کارشناس ارشد مامایی	فوق تخصص / فلو (کودکان، نوزادان) / متخصص کودکان / رزیدنت سال ۴ و ۳	بستری	۹۶۰۰۰۰	ارایه خدمت بانک شیر مادر، جهت نوزادان نارس

• تاریخ اعتبار این راهنما از زمان ابلاغ به مدت ۳ سال می باشد و بعد از اتمام مهلت زمانی میبایست ویرایش صورت پذیرد.